

RENDESZETTAN

Közhelyként hangzik, de esetünkben vitathatatlanul igaz: hézagpótló munkáról van szó. A múlt század utolsó évtizedeiben elindult, majd az ezredforduló után kibontakozott rendészeti kutatások és publikációk után megszületett Magyarországon az első olyan munka, amely átfogóan tárgyalja a rendészet minden lényeges kérdését. Az első Finszter Gézánál nem útkeresést, sokkal inkább összegzést jelent, hiszen a kötet fejezetei jórészt a szerző korábbi publikációinak gondolatait tartalmazzák. Újdonság a szintézis. Úgy is lehet fogalmazni, hogy zömmel a már közzétett tételek kiérlelt és rendszerbe foglalt, de egyúttal továbbfejlesztett változatát veheti a kezébe az olvasó. A szerző ugyan mentegetőzik a szokásos fordulattal: „a teljesség igénye nélkül” (9.), a rendészet kérdéseivel foglalkozó szakemberek azonban tudják, hogy a kötet a ma elérhető teljesség elvárásának tökéletesen megfelel.

Az külön öröndetes, hogy tankönyvről van szó, mert a szerző fejtegetései mögött az az elvi megközelítés található, ami a közszolgálatban dolgozók számára kőbe véselt iránymutatás kell hogy legyen: „...ez a tankönyv kizárólag az alkotmányos jogállam rendszete számára adhat hasznosítható ismereteket, valamint gondolati muníciót az elmélet műveléséhez csakúgy, mint a fegyveres közszolgálat törvényes és eredményes teljesítéséhez” (10.). Világos beszéd, figyelmet érdemel a törvényesség és eredményesség közötti kötőszó, ami sokak számára inkább „vagy”.

Tankönyvről lévén szó, magától értetődik, hogy a rendészet fogalmának meghatározása kívánczik az első fejezetbe. A szerző úgy tesz eleget ennek a követelménynek, hogy egyúttal kitér azokra a tartalmi problémákra (például: a rendészet és a honvédelem viszonya, a rendőrállam és a jogállam különbségei), amelyekre a válasz nem valamiféle bemagolandó mondatot, hanem a már jelzett vezérfonal megértését eredményez. Valójában a fogalom további elemzését adja a második fejezet, hiszen a közrend és/vagy a közbiztonság tipikusan eleme a meghatározásnak. Csak helyeselni lehet, hogy – számos rendészeti munkától eltérően – Finszter Géza kiemelt figyelmet fordít a jogbiztonság értékére, hangsúlyozva annak az egyéni jogok érvényesítésére irányuló és az önkénnyel szembeni garanciális szerepét. Fontos – és a 90-es években Magyarországon még hivatalosan nem elismert – tétel, hogy a rendészeti igazgatás a közigazgatás része (III. fejezet). Érdeme a kötetnek az is, hogy a rendészet személyzetével kapcsolatos kérdéseket az etika és a szervezeti kultúra összefüggésében mutatja be (IV. fejezet). A rendészeti közhatalom forrásait az elméleti alapoktól a hatályos szabályozás által felvetett problémákig tárgyalja

(V. fejezet). A rendészeti rendszerrel (VI. fejezet) kapcsolatos fejtegetések egy része (nevezetesen a közbiztonságnak kollektív társadalmi termékként való értelmezése) vitatható, ez azonban azok tudományos értékéből semmit nem von le. Ezzel függ össze a stratégiai tervezés problémaköre (VII. fejezet). Amit a szerző a misszióról (a közbiztonság és a közrend fenntartása) és az értékekről (eredményesség, hatékonyság, törvényesség) megállapít, az teljességgel helytálló akkor is, ha a rendészetet nem valamiféle produktív rendszernek tételezzük fel.

A mondottakkal összhangban kiemelkedően fontos része a műnek az alkotmányos alapokról szóló VIII. fejezete. Finszter Géza ebben a körben is tényyszerűen és történetiségében mutatja be a legfontosabb értékek érvényesülését, a felmerült problémákat. Az alkotmánybíróági döntések gazdag tárházának áttekintésével és saját elemzésével is alátámasztja a rendészet jogállami alakításának és működtetésének szükségességét. Ezzel összefüggésben rámutat arra, hogy az alapjogok általában korlátozhatók, akár rendészeti megfontolások alapján is. Ez azonban nem jelenti a kétfajta szempontrendszer kibékíthetetlen ellentétét, hiszen a jogok egymással szemben is megszoríthatók.

Nem fukarkodik – egyébként másutt sem – a szerző a kritikus megjegyzésekkel és feladatkijelölésekkel sem, amelyeket egyébként meggyőző erejük miatt általában el lehet fogadni. Ilyen például: a kriminálpolitika tegye világossá és érvényesítse azt a követelményt, hogy a bűnüldözés titkos eszközei csak az igazságszolgáltatás előkészítését szolgálhatják (370.). Ugyan ennek a tételes jogból is következnie kellene, jelenleg azonban ez nem így van. Szellemes és találó az az összehasonlító elemzésen alapuló megfogalmazás is, amely szerint nem az a fontos, hogy a rendvédelmi szervek helyet kapjanak az alkotmányban, hanem az, hogy az utóbbi játsszon szerepet a biztonság védelméért felelős szervek működésében (372.).

Foglalkozik a *Rendészettan* a tevékenységre vonatkozó tudomány kérdéseivel is (IX. fejezet). Leírja a kutatások helyzetét, az önálló tudománnyá válás nehézségeit és perspektíváit. Kitér a rendészet elméletének problémáit érintő tényezőkre (megjegyzendő, hogy ezt az elméletet is Finszter Géza dolgozta ki: *A rendészet elmélete*. Budapest: 2003). Ki kell emelni, még hozzá a kötet eredményeként, hogy a szerző nem valamiféle „köldöknéző” megközelítésben tárgyalja a kutatások szerepét, hanem olyan élő kihívásokra tekintettel, mind például a terrorizmus.

A X. (záró) fejezet a rendőrt mint a város polgárát mutatja be. Ezzel a közérthető megjelöléssel fejezi ki, hogy a rendészetnek a társadalomhoz fűződő viszonyáról van szó. Nemzetközi összehasonlításban is tárgyalja a szerző az ismert modelleket, irányzatokat és törekvéseket. Nem meglepő, hogy Finszter professzor itt is hangsúlyozza az alkotmányos követelményekhez való kötődés szükségességét. A kötet végén visszatér az alapgondolatra: hinni kell abban, hogy az erő-

szak-monopólium és a büntetőjogi felelősség érvényesítése lehetséges úgy, hogy nem romboljuk azokat az értékeket, amelyek oltalmazására a rendészet hivatott. Hozzá lehet tenni: nem csupán hinni kell benne, hanem tudjuk, hogy így van. Éppen Finszter Gézától.

(Finszter Géza: Rendészettan. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2018.)

Szikinger István

alkotmányjogász